

Zevenmijlslaarzen

Met het uitkomen van het rapport van de commissie Van Dijk is een nieuwe episode aangebroken in het vorig jaar losgebarsten debat over de organisatie van de arbeidsvoorziening. De commissie heeft onder hoge druk gewerkt en, op verzoek van de minister, nogal wat van het onderzoeksplan opgeofferd aan een tijdswinst van een half jaar. Het rapport draagt de sporen van het opgevoerde tempo, zij het dat het resultaat zich helder laat samenvatten in één zin: met het Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening (CBA) is het goed mis, de Regionale Besturen voor de Arbeidsvoorziening (RBA's) kunnen er mee door. Het CBA is weinig slagvaardig, besluit moeizaam en traag en vertoont ernstige tekortkomingen in zijn optreden. De commissie ziet de tripartiete bestuursvorm op centraal niveau met vertegenwoordigers van het ministerie, werkgevers- en werknemersorganisaties als de grote boosdoener voor de slechte gang van zaken. Daarom stelt zij voor het CBA louter te doen bestaan uit onafhankelijken die een zeker vertrouwen hebben bij de nu deelnemende organisaties. Voorts beveelt de commissie aan de taken van Arbeidsvoorziening te beperken tot een aanvulling op dat wat de vrije markt laat liggen.

De commissie is erin geslaagd organisatorische helderheid te verschaffen, doch is daarvoor wel met zevenmijlslaarzen door arbeidsvoorzieningsland gestapt. Zet men kleinere stappen dan komt men de volgende hobbels en kruispunten tegen.

1. Het rapport maakt niet duidelijk welke taak men voor een vernieuwd CBA ziet. Wil men alleen een 'planning and control'-functie voor het CBA terwijl het beleid wordt gemaakt per RBA of wenst men het CBA (enige) beleidsvormende taken te laten? In het eerste geval is een college van onafhankelijken passend (de vergelijking met de raad van commissarissen in de structuurverennootschap dringt zich op), in het laatste geval valt te denken aan een SER-model (ongebonden personen benoemd namens de minister naast organisatievertegenwoordigers namens werkgevers en werknemers) of aan een federatief model (elk RBA vaardigt iemand af naar het CBA). Taak en samenstelling van het landelijke bestuur zijn onvoldoende met elkaar in verband gebracht.

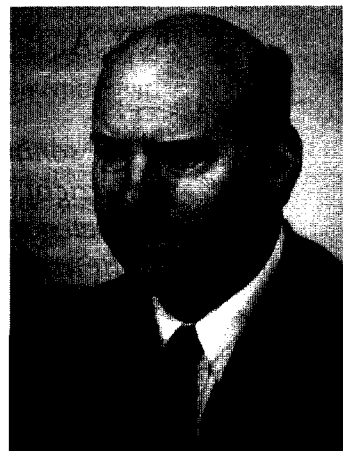
2. Voordeel van het tripartiete bestuursmodel is de verknoping. Door deelname van werkgevers- en werknemersorganisaties in het bestuur is arbeidsvoorzieningsbeleid beter tot zijn recht gekomen in cao's en in convenanten met bedrijfstakken. Het eindrapport is op dit punt opvallend negatiever dan het onderliggende onderzoek van BEA. De gegroeide verknoping is volgens de commissie niet uitsluitend een gevolg van deelname van de sociale partners in het bestuur. Naar mijn oordeel maakt de commissie te gemakkelijk het goed van de verknoping los van het kwaad van de huidige samenstelling, uit een behoefte de laatste legitimering voor het tripartiete CBA te slechten. Het is veel twijfelachtiger dan de commissie

meent of de dwarsverbanden met andere sectoren behouden blijven met een ander bestuursmodel.

3. Het vernietigende oordeel berust op een negatief beeld van het functioneren van het CBA. Is hier nu sprake van een stabiele situatie of geeft de evaluatie een momentopname in een verbeteringstraject dat sinds de tripartisering is ingezet? Natuurlijk, het duurt allemaal erg lang, het kost veel geld en er is veel ruzie maar cruciaal voor de toekomst is of het de goede kant op gaat of niet. Is er wel voldoende (historisch) oog voor hoe het bij arbeidsvoorziening toeging als onderdeel van het departement vóór 1991 en is bij de evaluatie wel voldoende de financiële druk ingecalculeerd die op het geheel is gelegd? Financieel afknijpen veroorzaakt nu eenmaal krakende instituties, dat is zo bij de universiteiten, de gezondheidszorg, de sociale zekerheid enz. Arbeidsvoorziening is daarop geen uitzondering. Elk bestuur van welke samenstelling dan ook zal daar moeite mee hebben.

4. Hoewel het gevoerde beleid en de wijze van uitvoering niet zijn onderzocht spreekt de commissie wel haar voorkeuren uit. "Full service dienstverlening staat op gespannen voet met de vrije marktwerking; arbeidsvoorziening moet niet zelf doen wat particuliere bureaus kunnen". Aldus kiest de commissie voor een louter aanvullende taak. Daartegenover wordt onderkend dat de draaggolfgedachte (met het bemiddelen van sterkeren verhoogt men de kans dat men weinig kansrijke werklozen kan plaatsen) zo gek nog niet is en dat de contacten met de vraagkant van de arbeidsmarkt van grote betekenis zijn. Maar hoe kan je nu de draaggolfidee en goede contacten met werkgevers combineren met een marktaanvullende taak? Dit doet denken aan de kwadratuur van de cirkel.

De kritiek op arbeidsvoorziening is dermate krachtig en de escalatie in de verhoudingen zo groot dat er wat moet gebeuren. In dat veranderingsstreven vervult het evaluatierapport zijn rol. Met grote passen stevent het af op een ministelsel voor arbeidsvoorziening. Het patroon past in het tijdsbeeld van nu en doet sterk denken aan wat al in de sociale zekerheid is gerealiseerd: sociale partners niet langer in het centrale bestuur, publieke middelen slechts als een bodemvoorziening onder de vrije marktwerking, uitvoering in hoge mate los van de beleidsbepalende organen en de centrale taken beperkt tot toezicht en controle. Inrichting langs deze lijnen betekent wel dat een verknoping van beleidssectoren moeilijker is, samenwerking met andere instanties wordt beperkt en er minder sturingsmogelijkheden op nationaal niveau zijn. Maar het is wel goedkoop.

W. van Voorden